

■ Μάχες και Ναυμαχίες τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπανάστασεως

Ἡ Μάχη τῆς Σχινόλακκας*

† 15η Μαρτίου 1827

Πρώτη σοβαρή ἐνέργεια τοῦ Ἱμπραήμ, μετὰ τὴν ἀπόβασιν εἰς Μεθώνην τὴν 10-12 Φεβρουαρίου 1825, ἦταν ἡ προσβολὴ καὶ καταδίωξις πρὸς Βορρᾶν τῶν ἑλληνικῶν ἐπαναστατικῶν σωμάτων ποὺ πολιορκοῦσαν τὸ φρούριον τῆς Κορώνης, διὰ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς ἐπικοινωνίας μεταξὺ τῶν δύο φρουριῶν¹.

Μετὰ τὴν ἐπιχείρησιν αὐτὴν, κύριος ἀντικειμενικὸς σκοπὸς ἐτέθη ἡ κατάληψις τοῦ κατεχομένου ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων Νεοκάστρου. Τὴν 9 Μαρτίου λοιπὸν ἰσχυρὲς δυνάμεις πεζικοῦ, ἵππικοῦ καὶ πυροβολικοῦ προελαύνουν ἀπὸ Μεθώνην καὶ πολιορκοῦν στενὰ τὸ φρούριον αὐτό².

* * *

1. Εἰσαγωγικά.

Ἐκτοτε ἐπὶ δύο μῆνες –μέχρι 11 Μαΐου ὁπότε ἀπεχώρησεν ἡ φρουρὰ μὲ συνθήκην καὶ τὸ φρούριον παρεδόθη³– οἱ προσπάθειες τῶν Αἰγυπτίων ἀπέβλεπαν εἰς τὴν ἐκπόρθησιν τοῦ Νεοκάστρου, καὶ τῶν Ἑλλήνων εἰς τὴν ἐνίσχυσίν του δι' ἐπιτυχῆ ἄμυναν. Ἡ περιοχὴ τῶν ἀγώνων αὐτῶν δὲν περιορίζεται ἔξω ἀπὸ τὰ τείχη τοῦ φρουρίου, ἀλλ' ἐκτείνεται εἰς τὸν χῶρον ἀπὸ ὄρμον Ναβαρίνου μέχρι διάβασιν Χανδρινοῦ πρὸς Ἀνατολάς, Πετροχώρι πρὸς Βορρᾶν, καθὼς καὶ εἰς τὸ νησι Σφακτηρία. Ἰδιαίτερον ἐνδιαφέρον παρουσιάζουν οἱ συγκρούσεις εἰς τὸ χωριὸ Σχινόλακκα καὶ ἀνατολικά, τὴν 15ην Μαρτίου, τὶς ὁποῖες θὰ μελετήσωμεν βάσει ἀνεκδότων ἐγγράφων καὶ ἄλλων στοιχείων.

Διὰ νὰ ἔχωμεν μίαν γενικὴν εἰκόνα, ἀναφέρομεν τὴν κατά-

στασιν εἰς τὴν περιοχὴν, ὡς εἶχε τὴν 14 Μαρτίου, προηγουμένην τῶν συγκρούσεων πού θὰ ἐξετάσωμεν.

Τὸ Νεόκαστρον, ὅπου εὐρίσκονται καὶ ἄρκετοὶ ἄμαχοι, ὑπερασπίζουσι 500⁴ περίπου μαχηταὶ μὲ φρούραρχον τὸν Δημήτριον Σαχτούρη. **Εἰς** τὸν ὄρμον τοῦ Ναβαρίνου ναυλοχεῖ τὸ πλοῖον τῶν Σπετσῶν «Ποσειδῶν», ὅπου διαμένει καὶ ὁ ὑπουργὸς τοῦ Πολέμου Ἀναγνωσταράς. **Τ**ὸ φρούριον πολιορκεῖται στενὰ ἀπὸ τὸ μεγαλύτερον μέρος τῶν μέχρι τότε ἀποβιβασθέντων εἰς Μεθώνην 9-10 χιλιάδων Αἰγυπτίων, ἢ ἐπικοινωνία του δὲ γίνεται μόνον ἀπὸ τὴν θάλασσαν. **Συνεχῆς** βομβαρδισμὸς ἀπὸ τὸ πυροβολικὸν τῶν πολιορκητῶν προξενεῖ σοβαρὰς καταστροφὰς εἰς τὰ τεῖχη καὶ τὰ κτίρια, καθὼς καὶ ἀπώλειαι εἰς τοὺς ἀμάχους καὶ τὴν φρουράν⁵.

Τὰ ἑλληνικὰ σώματα ἔξω ἀπὸ τὸ φρούριον, ἀποτελούμενα κυρίως ἀπὸ Ρουμελιῶτες καὶ ὀλίγους Πελοποννησίους, εἶναι ἐγκατεστημένα σὲ διάφορα χωριά πού ἀπέχουσι 3-4 ὥρες καὶ περισσότερον ἀπὸ τὸ Νεόκαστρον, ὅπως Φουρτζὶ⁶, Χανδρινοῦ⁷, Καλαμπρέζα, Λογκᾶ κ.ἄ., μὲ ἀρχηγούς τὸν Καραϊσκάκη, Τζαβέλλα, Γιολδάση, Γάτσο, Μαυροβουνιώτη, ΧηΧρηστο, Γιατρακαίους, Μαυρομιχαλαίους κ.ἄ. **Π**λησιέστερα εὐρίσκεται τὸ σῶμα τοῦ Καρατάσου στὸ χωριὸ Σχινόλακκα, πού ἀπέχει μιάμιση ὥρα ἀπὸ τὸ φρούριον. **Τ**ὰ δυναμικώτερα σώματα τῆς Πελοποννήσου – Ἀρκαδηνοὶ (Τριφυλίοι) καὶ Ντρέδες τῆς ὄρεινης Τριφυλίας – ἀπουσιάζουσι, διότι οἱ ἀρχηγοὶ τῶν Κατσαρός, Ἀναστασόπουλος, Μητροπέτροβας, Γκρίντζαλης κ.ἄ. εἶναι φυλακισμένοι ἀπὸ τὴν Κυβέρνησιν εἰς τὴν Ὑδραν μαζὶ μὲ τὸν Κολοκοτρώνη⁸.

Ο Ἰμπραήμ, ἐπειδὴ ἀντιλαμβάνεται ὅτι τὰ ἑλληνικὰ σώματα, μολοντί εὐρίσκονται ἄρκετὰ μακριὰ καὶ εἰς ἀδράνειαν, ἀποτελοῦν μόνιμη καὶ σοβαρὴ ἀπειλὴ διὰ τὰ νῶτα τῶν στρατευμάτων πού πολιορκοῦν τὸ Νεόκαστρον, ἀποφασίζει νὰ τὰ ἐξουδετερώσῃ.

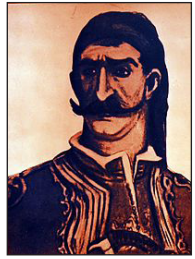
Τὸ πρῶτ' ἵσχυρὰ δύναμις τακτικοῦ πεζικοῦ ἔξορμα ἀπὸ τὸ πολιορκητικὸν στρατόπεδον τοῦ Νεοκάστρου καὶ προσβάλλει τὸ σῶμα τοῦ Καρατάσου εἰς Σχινόλακκα. **Τ**αυτοχρόνως δύναμις ἵππικοῦ κινεῖται ἀνατολικά τῆς Σχινόλακκας, διὰ νὰ ἀπαγορεύσῃ τὰ δρομολόγια πού ὀδηγοῦν πρὸς τὸ χωριὸ, καὶ συγκρούεται μὲ ἑλληνικὰ σώματα πού σπεύδουσι νὰ ἐνισχύσουσι τὸν Καρατάσο ἀπὸ Χανδρινοῦ καὶ Φουρτζὶ.

* * *

2. Έκθέσεις Καρατάσου - Γιατράκου - Γάτσου.

Τις παραπάνω συγκρούσεις θά παρακολουθήσωμεν ἀπὸ ἀνέκδοτες ἐκθέσεις τῶν ἀρχηγῶν πὺ ἐδέχθησαν τὶς ἐπιθέσεις. Διὰ τὴν προσβολὴν τοῦ χωριοῦ Σχινόλακκα ἔχομεν τὴν λιτὴν ἐκθεσὶν τοῦ Μακεδόνοσ ἀρχηγοῦ Καρατάσου.

Διὰ τὴν προσπάθειαν τῶν ἑλληνικῶν σωμάτων νὰ βοηθήσουν τοὺς ἀμυνομένους καὶ τὴν ἀναχαίτισίν των ἀπὸ τὸ αἰγυπτιακὸν ἰππικόν, ἔχομεν τὶς ἐκθέσεις τοῦ Γεωργάκη Γιατράκου διὰ τὶς δυνάμεις πὺ ἐξώρμησαν ἀπὸ Χανδρινοῦ, καὶ τοῦ Ἀγγελῆ Γάτσου δι' αὐτὲς πὺ ἐξώρμησαν ἀπὸ Φουρτζί. **Ο**ὶ ἐκθέσεις δημοσιεύονται μὲ σιωπηρὴ ἀποκατάστασι τῆς στίξεωσ καὶ ὀρθογραφίας, ἐκτὸς τῶν ὑπογραφῶν, χωρὶς καμμὶαν ἄλλην ἐπέμβασιν.

Ἀναστάσιος
Καρατάσοσ.
(1764-1830)

α) Ἐκθεσὶς Καρατάσου⁹

Υπερτάτη Διοίκησις, Εὐρίσκομενοσ ἀντικρὺ τοῦ Νεοκάστρου εἰς ἓν μικρότατον χωρίον¹⁰ μόλις μὲ διακόσιους στρατιώτασ, ἐπειδὴ ἔμβασα καὶ εἰς τὸ φρούριον Νεοκάστρου συμμαχίαν ἐδικούσ μου στρατιώτασ¹¹, διὸ καὶ εὐρέθην μὲ ὀλίγουσ, χθὲσ λοιπὸν βλέπων τοὺς ἐχθροὺς ἐρχομένους ἀπάνω μου, ἀμέσωσ ἔγραψα εἰς τοὺσ πέριξ στρατηγοὺσ ὅτι ἐγὼ θέλω κλεισθῆ καὶ νὰ ἔλθουν εἰς βοήθειαν. **Ε**ὐθὺσ λοιπὸν ἐκίνησαν τοῦ ἐλθεῖν, πλην δὲν ἐδυνήθησαν ἐπειδὴ ἐμποδίσθησαν ἀπὸ τὴν τῶν ἐχθρῶν καβελλαρίαν. **Ἡ**μεῖσ δὲ ἀρχίσαμεν τὸν πόλεμον ἀπὸ πρωῒ ἕωσ ἐνάτησ ὥρασ¹². **Ο** ἀριθμὸσ τῶν φονευμένων καὶ πληγωμένων ἐχθρῶν ἐστάθη περίπου τῶν πεντακοσίων. **Ε**πήραμεν λάφυρα ἀρκετὰ σολδάτα¹³ καὶ φέσια ἕωσ τριακόσια καὶ ἄλλα ἔτι πάμπολλα. **Τ**οιοῦτοσ ἐστάθη ὁ πόλεμοσ. **Ἡ** νίκη, τῆ τοῦ Θεοῦ δυνάμει, ἐστάθη ἐδικὴ μασ.

Πρὸσ τούτοισ εὐρίσκομαι εἰς μεγάλην λύπην, ἐπειδὴ οἱ στρατιῶται στενοχωροῦνται διὰ τὰ μηνιαῖα ἐκ τῆσ ἐνδείασ καὶ δὲν ἠμπορῶ πλέον νὰ τοὺσ κρατήσω, μὲ τὸ νὰ παρῆλθεν ἡ προθεσμία, καὶ παρακαλῶ φροντίσατε τὸ συντομώτερον διὰ νὰ πληρωθῶσι. **Φ**ροντίσατε ἔτι καὶ διὰ τροφάσ, ἐπειδὴ καὶ ἀπὸ αὐτάσ ἔχομεν ἔλλειψιν. **Μ**ὲ ὄλον τὸ σέβασ μένω.

Τῆ 16 Μαρτ. 1825, Βλάση¹⁴.

Εἰς τοὺσ ὀρισμοὺσ τησ, Καρατάσιοσ

β) Ἐκθεσις Γιατροῦ¹⁵

Πρὸς τὸ Ἐκτελεστικὸν Σῶμα

Ἀναφέρομαι πρὸς τὴν σεβαστὴν Διοίκησιν φανερώνοντας τὰ ἕως ὥρας τρέχοντα. Ὁ ἐχθρὸς ἐκατακυρίευσεν ὅλας τὰς δυνατὰς τοποθεσίας τριγύρωθεν τοῦ φρουρίου εὐρισκομένας. Ἔως τρεῖς καὶ τέσσαρας ὥρας εὐρισκόμεθα ἡμεῖς μακράν. Οἱ θέσες ὅπου ἐβαστούσαμεν, ἢ πλησιεστέρα ἦτον ἐκείνη τὴν ὁποίαν ἐβαστούσε ὁ Καρατάσιος, ἢ δὲ ἑτέρα ἦταν ὅπου ἐβαστούσαμεν ὁ στρατηγὸς ΧηΧρῖστος, ὁ ἀρχηγὸς¹⁶ καὶ ἐγὼ μὲ ὅλα τὰ στρατεύματα ὅπου ἔχομεν εἰς τὴν ὁδηγίαν μας.

Εἰς τὰς 15 τρέχοντος τὴν Κυριακὴν τὸ πρῶτῳ ἐβγῆκεν ἡ καβαλλαρία, ὅση καὶ ἂν ἦτοι, μὲ ὅλας τῆς τὰς δυνάμεις καὶ μὲ μίαν τακτικὴν κολῶνα πεζοῦς. Ἡ κολῶνα ἢ τακτικὴ ἐπήγε καὶ ἀπόκλεισεν τὸ Καρατάσιο, ἢ δὲ καβαλλαρία ὁμοῦ καὶ ὁ Πραῆμ πασιᾶς ἐπιασαν ὅλας τὰς δυνατὰς θέσεις διὰ νὰ μὴν δυνηθῶμεν νὰ τοῦ δώσωμεν βοήθειαν. Ἡμεῖς, θεωρώντας ὅτι πολιορκοῦν τὸν αὐτὸν Καρατάσιον, ἐπήραμεν μέτρα μὲ ὅτι τρόπον δυνηθῶμεν διὰ νὰ τοῦ δώσωμεν βοήθειαν. Εἰς τὴν θέσι, ὅπου ἐβαστούσαμεν ἔμειναν οἱ στρατηγοὶ Χατζῆ Χρῖστος καὶ Παναγιωτάκης. Ἐγὼ ὅμως συμφώνως ἐδιάλεξα ἑκατὸν πενήντα στρατιώτας καὶ ἐπήγαίνα πρὸς τοὺς ἐχθρούς. Ὅμοίως ἐβγῆκαν καὶ ἀπὸ τῆς ἀλαργινῆς θέσεως¹⁷ νὰ ἔρθουν εἰς μιντάτι ὁ Γάτζος καὶ Βάσιος καὶ Γιολντασαῖοι καὶ λοιποὶ ὅσοι ἐπροτιμήθησαν, καὶ οὕτως ἐπλησιάσαμεν εἰς τὸν ἐχθρόν. Ὁ ἐχθρὸς ὠρμησε μὲ ὄλην τὴν καβαλλαρίαν, μελιζοντάς τους εἰς τρεῖς τάξεις, καὶ μᾶς ἔζωσαν ἀπ' ὅλα τὰ μέρη. Καὶ προσώνοντας εἰς τοῦ Βάσιου τοὺς ἀνθρώπους, βλέποντας τοὺς ἀπὸ μακρόθεν ἀτζάκισαν, δὲν εὔρον τόπον ἐπιτήδειον διὰ νὰ τοὺς ἀντισταθοῦν, ἔσωσαν οἱ ἐχθροὶ καὶ ἐσκότωσαν μερικοὺς καὶ ἔπειτα τοὺς διεσκόρπισαν, καὶ ἐν ταυτῶ μᾶς ἐπήραν καὶ ἡμᾶς τὲς πλάτες. Ἡμεῖς, γνωρίζοντας ὅτι θέλει μᾶς χαλάσουν καὶ ἡμᾶς, ἐπισωστρέψαμεν καὶ ἐρχόμεθα νὰ φθάσωμεν πάλιν εἰς τὸ ἴδιον χωρίον τὸ ὅποιον ἦτον οἱ ἐδικοί μας. Καὶ ὅτε ἐπλησιάσαμεν εἰς τὸ χωρίον, μᾶς ἔφθασαν καὶ μᾶς ἐθανάτωσαν ἕναν στρατιώτην. Καὶ βλέποντας τὸ ἐπάπειρον ὅτι θὰ θανατώσουν ἀρκετούς, Θεοῦ δυνάμει ἐπισωστρέψαμεν ὀρμώντας ἐναντίον τους πολλὰ ὀλίγοι, ἐπειδὴ καὶ τόπον δὲν εἶχομεν νὰ πιάσωμεν, καὶ ἠθέλησεν ὁ Θεὸς καὶ τοὺς ἐτζακίσαμεν. Ἦλθον καὶ ἀπὸ ἄλλον μέρος τοῦ

χωρίου οί ἐχθροί και ἐβγῆκεν ὁ ΧηΧρῖστος και ὁ ἀρχηγός νὰ πισωστρέψουν τοὺς στρατιώτας ὅπου ἔφευγαν, και ἀπαντήθηκαν και τοὺς ἐβάρεσαν και τοὺς ἐπισώστρεψαν ὀπίσω, χωρὶς νὰ μᾶς κάμουν τίποτες.

Τὸν Καρατάσιο, ὅπου τὸν εἶχαν κλεισμένον, ἐπολέμησεν ἡρωϊκὰ και ἐσκότωσεν Τούρκους πολλούς, και εἰς τὰς 7 ἡ ὥρα¹⁸ ἔπιασεν ἕνας χειμῶνας δυνατός και ἐτραβήχθησαν οἱ Τοῦρκοι εἰς τὰ τζαντήριά τους και αὐτὸς ἐβγῆκεν ἀβλαβής. **Και** μᾶς ἔστειλεν γράμμα νὰ ἀναχωρήσωμεν και ἡμεῖς ἀπὸ τὴν θέσιν μᾶς, ὅτι και αὐτὸς ἀνεχώρησεν και ἐμεινέσαμε μόνον μας. **Και** μὲ αὐτὸ ἀνεχωρήσαμεν εἰς τὰς δώδεκα ἡ ὥρα¹⁹, διὰ νὰ ἐνωθῶμεν μὲ τοὺς λοιποὺς ὅπου ἔστεκον εἰς τὰ ἔξωθεν μέρη.

Λοιπὸν ἀπὸ τὸν χειμῶνα ὅπου μᾶς ἔτυχεν ταύτην τὴν νύκτα, πόθε ἐπῆγεν τὸ ἕνα και τὸ ἄλλον στράτευμα δὲν εἶδομεν. **Λοιπὸν** σήμερον εἰς τὰς 16 τρέχοντος ἐμαζώξαμεν τοὺς στρατιώτας μας και ἐσυνάχθημεν νὰ συνομιλήσωμεν, και εἶδα εἰς τοὺς στρατηγούς πολλά ὀλίγους στρατιώτας. **Οἱ** δὲ στρατιῶται, ἄλλοι ἀπὸ φόβον, ἄλλοι προφασιζόμενοι τὴν κακοκαιρίαν, ἐσκόρπισαν εἰς Νησίον και Καλαμάταν και εἰς τὰ πέριξ χωρία νὰ κάμνουν καταχρήσεις, ὡς ἦτον συνηθισμένοι και τὸ ἔκαμνον και εἰς ἄλλες ἀνάγκες.

Τὸ φρούριον ἔμεινεν πολλὰ στενεμένον ἀπὸ τὸν ἐχθρόν, χωρὶς νὰ ἡμπορῆ τῶρις οὔτε νὰ ἔμβη οὔτε νὰ ἔβγη τινὰς εἰμὴ διὰ θαλάσσης, ἂν και εἶναι τρόπος νὰ τοῦ δοθῆ βοήθεια.

Εγώ, ὡς βλέπω τὴν δύναμίν μας, ὅτι πῶς δὲν θέλει ὠφελήσωμεν εἰς τὸ ἐξῆς παραμικρὴν βοήθειαν, χωρὶς νὰ ἔλθουν στρατεύματα ἀρκετὰ και μὲ δύναμιν μεγάλην. **Τότες** θέλει ὠφελήσωμεν. **Και** ἂν δὲν προφθάσῃ δύναμις διὰ θαλάσσης, τὸ φρούριον κινδυνεύει νὰ τὸ λάβῃ ὁ ἐχθρός, και τότες δὲν θέλει ὠφελήσωμεν τίποτες, ὅτι τὰ ξενικὰ στρατεύματα²⁰ ἄρχισαν και ἐμπελεύουν, Πελοποννησιακὰ στρατεύματα δὲν εἶναι τελείως, τῆς Ἀρκαδίας²¹ τὰ στρατεύματα, τὰ ὅποια ἠθελον μᾶς ὠφελήσῃ μὲ τὸ ἡξεύρουν τοὺς τόπους και ὄντες και ἄξιοι, δὲν εἶναι οὔτε ἕνας, μόνον ἐπῆραν τὰ βουνὰ ἀπὸ τὰς καταχρήσεις και οὕτως δὲν ἔχομεν ἐλπίδα ἀπὸ αὐτούς.

Και μὴν παίρνετε θάρρος ὅτι ἔχετε διαταγὰς και ἐλπίζετε ὅτι εἶναι στρατεύματα, διότι εἰς σὲ αὐτὸ ἀπάνω ἔχετε λάθος μέγαν, ὅτι πολλὰ ὀλίγοι κάμενον τὸ χρέος τοὺς ὡς διατάσσονται. **Εγώ** κάμνω τὸ χρέος μου και ἰδεάζω τὴν σεβαστὴν Διοίκησιν τὰ τρέχοντα και γράφω ὀρθά, και δὲν συνηθῶ νὰ γράφω,

ὡς συνηθίζουν μερικοὶ διὰ νὰ γράφουν ὑποθέτοντας ὅτι εἶναι καλοί. **Θ**έλει σᾶς παραστήσει διὰ ζώσης τὰ τρέχον, διότι δὲν δύναμαι νὰ σᾶς τὰ περιγράψω ὅλα, καὶ βάλετε πίστιν εἰς τοὺς λόγους του, τοῦ ἁγιουτάντε²² μου. **Π**ροσκυνώντας σας με ὄλον τὸ βαθύτατον σέβας.

Τῆ 16 Μαρτίου 1825, Καλαμπρέζα²³,

Ο εὐπειθῆς πατριώτης, γηοργακῆς γηατρακος

γ) Ἐκθεσις Γάτσου²⁴

Πρὸς τὸ σεβαστόν μοι Ἐκτελεστικὸν Σῶμα

Δὲν λείπω νὰ γνωστοποιήσω, κατὰ τὸ χρέος μου, καὶ τὸ σεβαστόν μοι Ἐκτελεστικὸ Σῶμα, τὸν πόλεμον ὁποῦ εἰς Σκινόλακκα ἐκάμαμεν. **Τ**ὴν ἀπερασμένην Κυριακὴν, πολλὰ πρωῒ, ἐκίνησεν ὁ ἐχθρὸς μετὰ τὸ τακτικὸν σῶμα καὶ με ὄλον τὸ ἵππικὸν ἐναντίον τοῦ στρατηγοῦ Καρατάσιου, στρατοπεδημένου ὄντος εἰς τὸ ρηθὲν χωρίον Σκινόλακκα. **Ἐ**ν τῷ μαθόντες ἡμεῖς ἀπὸ τὰ καρπούλια μας, ἐτρέξαμεν μαζί με τοὺς στρατηγούς Γ. Βαλτινὸν καὶ κ. Γιολντάσην εἰς βοήθειαν των. **Μ**όλις λοιπὸν ἐφθάσαμεν εἰς τὸ ρηθὲν χωρίον ἐναντίον τοῦ ἐχθροῦ, καὶ ὤρμησεν ὄλο τὸ ἵππικὸν ἐναντίον μας. **Δ**ὲν ἐπρολάβαμεν λοιπὸν νὰ φκιάσωμεν τὰ ἀναγκαῖα ταμπούρια, διὰ νὰ ματαιώσωμεν τὸ σχέδιον τοῦ ἐχθροῦ, ἀλλ' εὐθὺς μετὰ τὴν πρώτην ὄρμην ἐτζακίσθημεν καὶ ἐσκοτώθησαν ἐδικοὶ μου στρατιῶται τέσσαρις, ἀπὸ τοὺς ὁποίους ὁ ἓνας ἦταν ὁ ἐξάδελφος μου Χρῦσανθος καὶ ἓνας τοῦ κ. Δ(ημήτριος) Καλαμίδα. **Α**πὸ τοὺς ἄλλους στρατηγούς δὲν ἔχω ἀκόμη σωστὴν πληροφορίαν πόσοι ἐσκοτώθησαν, μετὰ τὸ νὰ μὴν εἶναι εἰς τὸ ἴδιον χωρίον, στοχάζομαι ὁμως νὰ εἶναι πολλὰ ὀλίγοι. **Ἡ**μεῖς ἀπὸ τὴν τρίχα ἐγλυτώσαμεν.

Ἄγγελος Γάτσος.
(1771-1839)

Ο στρατηγὸς Καρατάσιος, μετὰ τὸ νὰ ἦτον μέσα κλεισμένος, ἔκαμε μεγάλην φθορὰν εἰς τὸ τακτικόν, καθὼς καὶ ἀπὸ τὸν ἴδιον θέλετε πληροφορηθῆ. **Τ**ὸ ἵππικὸν τοῦ ἐχθροῦ, ὅπου ὤρμησεν ἐναντίον μας, ἦτον ὑπὲρ τοὺς πεντακόσιους. **Ὅ**λα τὰ σώματα κατὰ τὸ παρὸν ἐτραβήχθησαν εἰς τὰ ὑψηλότερα χωρία, καὶ προσμένουν δευτέραν ἱκανὴν ἐτοιμασίαν νὰ κινηθοῦν.

Ἔμαθον ὅτι ἡ σεβαστὴ Διοίκησις ἐπλήρωσε καὶ πληρώνει μισθοὺς τῶν στρατιωτῶν, στέλλω λοιπὸν καὶ ἐγὼ τοὺς ἀνθρώπους μου μαζί μετὰ τὸν υἱὸν τοῦ κ. Δς Καλαμίδα νὰ παραλάβουν τοὺς μισθοὺς κατὰ τὴν καταγραφὴν τοῦ κυρίου Ν. Μπούφης.

Ἐν τοσοῦτῳ μὴν ἔχοντας ἕτερον, μένω με ὄλον τὸ σέβας καὶ τὴν εὐπειθειαν.

Τῆ 17 Μαρτίου 1825, Παιδεμένου²⁵ 1825,

Ο πατριώτης Ας²⁶ Γάτζος

* * *

3. Διεξαγωγή τῆς Μάχης.

Οί παραπάνω ἐκθέσεις καὶ ἄλλα συμπληρωματικὰ στοιχεῖα μᾶς ἐπιτρέπουν νὰ ἀναπλάσωμεν τὰ γεγονότα μὲ ἀρκετὴν ἀκρίβειαν.

Τὸ πρωῖ τῆς Κυριακῆς 15 Μαρτίου, 2-3.000²⁷ τακτικοὶ ἐξορμοῦν ἀπὸ τὸ στρατόπεδον πολιορκίας Νεοκάστρου πρὸς Σχινόλακκα, πὺ ἀπέχει μιάμισυ ὥρα. **Θ**ὰ ἔφθασαν κατὰ τὶς 8, ὁπότε προσέβαλαν τὸ σῶμα τοῦ Καρατάσου, ὅπως ἀναφέρει ὁ ἴδιος: «**Ἡμεῖς δὲ ἀρχίσαμεν τὸν πόλεμον ἀπὸ τὸ πρωῖ**».

Τὰ πυρὰ τῶν 200 στρατιωτῶν τοῦ Καρατάσου ἀπὸ τὰ σπίτια, πὺ εἶχαν μετατρέψει σὲ μικρὰ φρούρια, ἦταν ἐξαιρετικὰ φονικὰ κατὰ τῶν τακτικῶν Αἰγυπτίων στρατιωτῶν, καθὼς ἐπετίθεντο ἀκάλυπτοι εἰς συμπαγῆ παράταξιν. **Ο**ὶ ἀπώλειές τῶν ἦταν τρομακτικές, ὁ Καρατάσος ἀναφέρει 500²⁸ νεκροὺς καὶ τραυματίες. **Τ**έλος μᾶς πληροφορεῖ, ὅτι ἡ μάχη διεκόπη τὴν 3 μ.μ., χωρὶς νὰ ἀναφέρῃ τὴν αἰτίαν. **Ο** Γιατράκος ὁμῶς γράφει: «**Εἰς τὰς 7 ἢ ὥρα (1 μ.μ.) ἔπιασε ἕνας χειμῶνας δυνατὸς –ραγδαία βροχή– καὶ ἐτραβήχθησαν οἱ Τοῦρκοι...**». **Τ**ὴν διακοπὴν τῆς μάχης εἰς Σχινόλακκα λόγω βροχῆς πληροφοροῦμεθα καὶ ἀπὸ ἄλλες πηγές²⁹. **Ἡ** ἀποχώρησις τῶν Αἰγυπτίων ὀφείλεται εἰς τὶς τεχνικὲς ἀτέλειες τῶν πυροβόλων ὄπλων τῆς ἐποχῆς³⁰ –τυφέκια, πιστόλια– πὺ τὰ καθιστοῦσαν ἄχρηστα εἰς περίπτωσιν βροχῆς, ὅπως συνέβη μὲ τὰ ὄπλα τῶν τακτικῶν τοῦ Ἰμπραήμ εἰς Σχινόλακκα.

Ἀντιθέτως, τὰ ὄπλα τῶν στρατιωτῶν τοῦ Καρατάσου, προφυλαγμένα μέσα εἰς τὰ σπίτια, δὲν ἐπηρεάσθησαν ἀπὸ τὴν βροχὴν. **Ο**ὶ Αἰγύπτιοι λοιπόν, βαλλόμενοι χωρὶς νὰ δύνανται νὰ ἀντιδράσουν, ἠναγκάσθησαν νὰ διακόψουν τὸν ἀγῶνα καὶ νὰ ἐπιστρέψουν εἰς τὸ στρατόπεδον τῶν ἔξω ἀπὸ τὸ Νεοκαστρον.

Δευτέρα σύγκρουσις εἶναι τοῦ αἰγυπτιακοῦ ἵππικοῦ, δυνάμεως 300-500 ἵππέων, μὲ τὰ ἑλληνικὰ σώματα πὺ ἔσπευσαν νὰ ἐνισχύσουν τὸν Καρατάσο. **Τ**ὰ περισσότερα σώματα εὐρίσκοντο εἰς τὰ χωριὰ ἀνατολικά Σχινόλακκας. **Ἀ**πὸ τὴν περιοχὴν αὐτὴν δύο δρομολόγια ὀδηγοῦν πρὸς Σχινόλακκα (βλ. σχεδιάγραμμα πίναξ ΙΗ'):

α) Χανδρινοῦ - Λέζαγα (Στενωσιά) - Σχινόλακκα.

β) Φουρτζί (Βελανιδιές), Κρεμμύδι - Κουκουνάρα - Σχινόλακκα.

Ο Γεωργάκης Γιατράκος, πού εύρισκόταν με τόν ἀδελφόν του Παναγιωτάκη καί τόν Χατζηχρήστο εἰς τοῦ Χανδρινοῦ, τίθεται ἐπί κεφαλῆς 150 στρατιωτῶν καί σπεύδει πρὸς Σχινόλακκα, ἀκολουθώντας τὸ πρῶτον δρομολόγιον. **Δ**ὲν ἀναφέρει μέχρι πού ἔφθασε, πιθανόν μέχρι Λέζαγα, ὅπου συνήντησε τὸ ἵππικόν τοῦ Ἱμπραήμ. **Ο**ἱ πεζοὶ τοῦ Γιατράκου, ἀδυνατώντας νὰ ἀντιμετωπίσουν τοὺς ἵππεις, ἀνατρέπονται καί ἐπιστρέφουν διωκόμενοι πρὸς Χανδρινοῦ. **Τ**ὸ ἵππικόν τοὺς καταδιώκει μέχρι τὸ χωριό, ὅπου συγκρούεται με στρατιῶτες τοῦ Χατζηχρήστου καί ἀποχωρεῖ, ἀφοῦ ἡ ἀποστολή του, νὰ μὴν ἐπιτρέψη εἰς ἐνισχύσεις νὰ βοηθήσουν τὸν Καρατάσο, ἔχει ἐκτελεσθῆ.

Εξ ἄλλου, οἱ εύρισκόμενοι εἰς Φουρτζὶ καί γύρω συνοικισμοὺς Γάτσος, Βαλτινός, Μαυροβουνιώτης καί Γιολδάσης³¹ κινουῦνται πρὸς βοήθειαν τοῦ Καρατάσου ἀπὸ τὸ δεύτερον δρομολόγιον. **Κ**αὶ αὐτοὶ ὅμως εύρίσκονται ἀντιμέτωποι με τὸ αἰγυπτιακόν ἵππικόν, πιθανῶς δυτικὰ Κουκουνάρας, ἀνατρέπονται καί ἀποχωροῦν με ἀπώλειες.

Κατὰ τὶς ἀπογευματινὲς ὥρες, ἀφοῦ ἡ μάχη διεκόπη λόγω τῆς ραγδαίας βροχῆς, οἱ Αἰγύπτιοι ἐπιστρέφουν εἰς τὸ στρατόπεδον των ἔξω ἀπὸ τὸ Νεόκαστρον καί τὰ ἑλληνικὰ σώματα μετασταθεύουν εἰς μακρινότερες θέσεις ἀπ' αὐτὲς πού κατεῖχαν μέχρι τότε: **ὁ** Καρατάσος εἰς Βλάση, ὁ Γάτσος εἰς Παιδεμένον (Φλεσιάς, βορείως Μανιακίου), οἱ Γιατρακαῖοι εἰς Καλαμπρέζα (Καλοχώρι) κ.ὀ.κ.

* * *

4. Κρίσεις - Συμπεράσματα.

Ἡ ἐπιτυχὴς ἄμυνα τοῦ Καρατάσου εἰς Σχινόλακκα ἦταν ἡ πρώτη ἑλληνικὴ νίκη κατὰ τῶν δυνάμεων τοῦ Ἱμπραήμ.

Οἱ ἐπιτιθέμενοι εἶχαν ἑκατοντάδες νεκροὺς καί τραυματίες, ἐγκατέλειψαν δὲ ἄφθονα λάφυρα. **Π**ολλὰ λογχοφόρα τυφέκια ἔστειλεν ὁ Καρατάσος εἰς τὴν Κυβέρνησιν³².

Ἰδιαιτέρως πρέπει νὰ τονισθοῦν:

α) ἡ ἥρωϊκὴ ἀπόφασις τοῦ Καρατάσου νὰ ἀντιμετωπίσῃ πανίσχυρον ἀντίπαλον, μὴ γνωρίζοντας ἂν θὰ τοῦ δοθῆ βοήθεια –ὅπως καί δὲν τοῦ ἐδόθη,

β) ἡ θαυμαστὴ κατανομὴ τῶν δυνάμεών του εἰς τὰ ὀλίγα σπῆτια τοῦ χωριοῦ καί ἡ ὀργάνωσις τῆς ἀμύνης –τυφεκίθρες,

πεδία βολῆς κλπ.– πού εἶχαν ἀποτέλεσμα τὶς τρομακτικὲς ἀπώλειες τοῦ ἀντιπάλου χωρὶς καμμιάν σχεδὸν ἰδικήν του,

γ) ἡ ψυχραιμία καὶ εὐστοχία τῶν 200 σκληροτραχήλων καὶ ἐμπειροπολέμων Μακεδόνων³³ στρατιωτῶν τοῦ Καρατάσου κατὰ τὴν 6/ωρη ἀμυντικὴ μάχη ἐναντίον ὑπερδεκαπλασιῶν ἐπιτιθεμένων τακτικῶν τοῦ Ἰμπραήμ. Ἡ ἐπιτυχία τοῦ Καρατάσου εἶχε τότε ἐξαιρετικὰ εὐμενῆ ἀπήχησιν καὶ ἀναφέρεται μὲ ἐγκωμιαστικὰ σχόλια ἀπὸ τοὺς περισσοτέρους ἀπομνημονευτὰς τοῦ Ἀγῶνος καὶ ἀπὸ τὸν Τύπον³⁴.

Πρέπει νὰ ἐξαρθῆ ἐπίσης ἡ προθυμία τῶν ἑλληνικῶν σωμάτων νὰ ἀνταποκριθοῦν ἀμέσως εἰς τὴν πρόσκλησιν τοῦ Καρατάσου διὰ βοήθειαν. **Ἡ** παρουσία ὁμως τοῦ ἀντιπάλου ἵππικου δὲν ἐπέτρεψε νὰ πραγματοποιήσουν τὴν πρόθεσίν των.

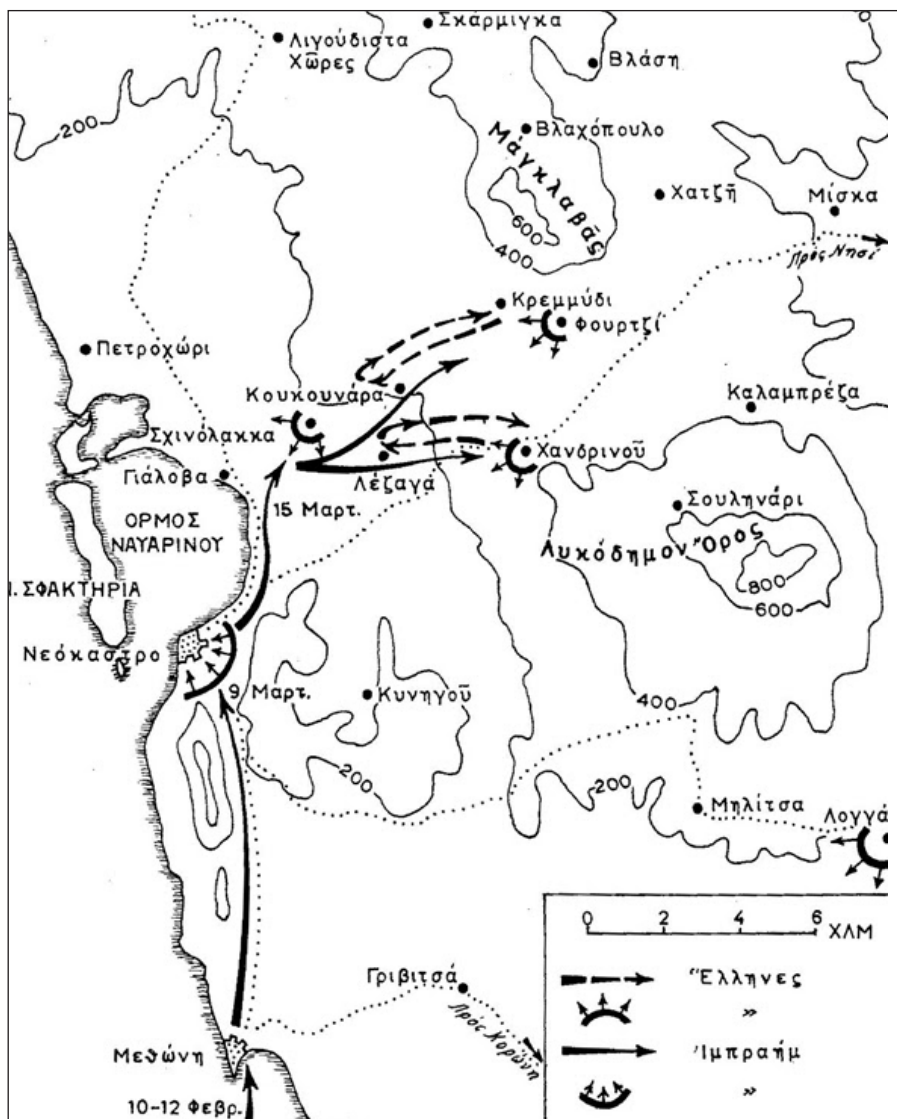
Τὸ ἵππικὸν τότε ἦταν ἀκριβῶς ὅ,τι τὰ ἄρματα μάχης σήμερα. **Κ**αὶ τὰ δύο κυριαρχοῦν εἰς τὸ πεδῖον τῆς μάχης καὶ ἀπαγορεύουν τὴν κίνησιν πεζικοῦ πού δὲν ὑποστηρίζεται.

Τὸ σχέδιον τοῦ Ἰμπραήμ ἦταν μελετημένο, ὅπως ἄλλωστε τὰ περισσότερα σχέδια ἐπιχειρήσεων του³⁵. **Κ**ατὰ τῶν ἀμυνομένων εἰς Σχινόλακκα ἐξαπολύει συντριπτικῶς ἀνώτερες δυνάμεις τακτικοῦ πεζικοῦ. **Δ**ιὰ τὴν κάλυψιν καὶ ἀσφάλειαν τῶν δυνάμεων αὐτῶν ἀποστέλλει ἀνατολικά τοῦ χωρίου, ὡς τμῆμα ἀποκοπῆς, ἰσχυρὰν δύναμιν ἵππικου, μὲ ἀποστολὴν νὰ ἀπαγορεύσῃ κάθε κίνησιν πρὸς βοήθειαν τῶν ἀμυνομένων. **Τ**ὸ ἵππικόν, ὅπως εἶδαμε, ἐξετέλεσε ἄριστα τὴν ἀποστολὴν αὐτήν.

Τὸ σχέδιον παρουσίαζε τὴν ἀδυναμίαν ὅτι δὲν προέβλεπε τὴν ὑποστήριξιν τοῦ πεζικοῦ μὲ πυροβολικόν, προφανῶς ἐπειδὴ δὲν εἶχε προβλεφθῆ ἡ ἀκαμπτὴ καὶ ἀποφασιστικὴ ἄμυνα εἰς Σχινόλακκα. **Ἡ** βροχὴ κατὰ τὶς ἀπογευματινὲς ὥρες τῆς 15 Μαρτίου ἦταν ὁ μέγας σύμμαχος τοῦ Καρατάσου.

Ἐνῶ ἀχρήστευσε τὰ τυφέκια καὶ πιστόλια τῶν Αἰγυπτίων, δὲν ἐπηρέασε καθόλου τὰ προστατευμένα μέσα εἰς τὰ σπίτια ὄπλα τῶν ἀμυνομένων.

Ἡ ἀποτυχία τῆς Σχινόλακκας ἦταν ὀδυνηρὴ ἐμπειρία διὰ τὸν Ἰμπραήμ. **Δ**ὲν θὰ ἐπιχειρήσῃ πλέον σοβαρὴ ἐνέργεια κατὰ τῶν ἑλληνικῶν σωμάτων παρὰ ὕστερα ἀπὸ 23 ὀλόκληρες ἡμέρες –τὴν 7ην Ἀπριλίου– εἰς τὸ Κρεμμύδι, ἀφοῦ ἐνισχυθῆ, ὀργανωθῆ καὶ σχεδιάσῃ μὲ ἐπιμέλειαν τὴν νέαν του προσπάθειαν.

*Τῶν ὑπὲρ τῆς Πίστεως καὶ τῆς Πατρίδος ἡμῶν
εὐκλεῶς ἀγωνισαμένων καὶ ἐνδόξως πεσόντων
ἐν τοῖς ἱεροῖς τοῦ Ἔθνους ἡμῶν ἀγῶσιν,
καὶ δὴ ἐν τῇ Μάχῃ τῆς Σχινόλακκας,*

Αἰωνία ἡ μνήμη!

(*) Κων. Λ. Κοτσώνη, Ταξίαρχου ἐ.ἀ., «Μάχη Σχινόλακκας. Ἐκθεσις Καρατάσου καὶ ἄλλα στοιχεῖα (Μάρτ. 1825)», Πρακτικά Β΄ Συνεδρίου Μεσσηνιακῶν Σπουδῶν, 1982. • Ἐπιμέλ. ἡμετ. ➔

1. Διὰ τὴν ἐνέργειαν αὐτὴν, πού διήρκεσεν ἀπὸ 19-21 Φεβρουαρίου, βλ. Κων. Κατσώνη, Ἀπόβασις τοῦ Ἱμπεραῖο εἰς Μεθώνην καὶ διεύρυνσις τοῦ ἀρχικοῦ προγεφυρώματος, Πρακτικὰ Ἀ΄ Διεθνoῦς Συνεδρίου Πελοποννησιακῶν Σπουδῶν, τ. Γ΄, Ἀθῆναι 1976, σελ. 356-368.

2. Τὴν ἡμερομηνίαν ἐνάρξεως πολιορκίας τοῦ Νεοκάστρου πληροφοροῦμεθα: α) Ἀπὸ ἀναφορὰν τῶν προκρίτων τοῦ φρουρίου πρὸς τὴν Διοίκησιν: Ὀκτώ ἡμέρας σήμερον εἴμεθα πολιορκισμένοι εἰς τὸ φρούριον ἀπὸ τὸν ἐχθρὸν μὲ μπαταρίες του, κανόνια καὶ βόμβες. Οἱ ἐγκάτοικοι εἰς τὸ φρούριον δημογέροντες καὶ ἐπιστάται Νεοκάστρου καὶ Μεθώνης, 16 Μαρτίου 1825, ἡμέρα Δευτέρα, ἔνδοθεν τοῦ φρουρίου Νεόκαστρον, Ἰωάννης Γ. Οἰκονομίδης... ΓΑΚ, Ἐκτελεστικόν, φ. 72. β) Ἀπὸ ἐπιστολὴν τοῦ Ν. Γεωργακοπούλου ἀπὸ Νεόκαστρον τὴν 18 Μαρτ, 1825 πρὸς Θ. Σκορδάκην εἰς Φιλιατρά: Δέκα ἡμέραι εἶναι σήμεραν ὄντας πολιορκισμένοι παρὰ τῶν ἀνδραπόδων... ΓΑΚ, Βλαχογ., φ. 9.

3. Ἀντ. Λιγνοῦ, Ἀρχεῖα Λαζ. καὶ Γεωρ. Κουντουριώτου, τ. Δ΄, ἐν Πειραιεῖ 1926, σ. 471.

4. ΓΑΚ, Βλαχογ., φ. 9, 19 Μαρτ. 1825, Α. Παπαγεωργίου (Ἀναγνωσταράς), Ὑπ. Πολέμου πρὸς Γ. Κουντουριώτην:... καὶ ποσοῦνται ἕως τώρα πεντακόσιοι. ὁ φρούραρχος κύριος Σαχτούρης...

5. ΓΑΚ, Ἐκτελ. φ. 72, 15 Μαρτ. 1825, Ἰ. Κορφωτάκης ἔπαρχος Νεοκάστρου καὶ Μεθώνης πρὸς Διοίκησιν. ΓΑΚ, Ἐκτελ., φ. 72, 16 Μαρτ. 1825, δημογέροντες Νεοκάστρου καὶ Μεθώνης πρὸς Διοίκησιν.

6. Εἰς τὸ Φουρτζὶ καὶ πέριξ ἐστάθμευαν Ρουμελιῶτες ἀρχηγοὶ μὲ τὰ σώματά των, τὴν 1 Μαρτίου δὲ ἔφθασε καὶ ὁ διορισθεὶς ἀρχιστράτηγος Ὑδραῖος Κυριακὸς Σκούρης. Ἀρχεῖα Κουντουριώτου, τ. Δ΄, σελ. 217-219.

7. Εἰς τοῦ Χανδρινοῦ ἐστάθμευαν οἱ Γιατρακαῖοι καὶ ὁ Χηχρήστος. ΓΑΚ, Συλλογὴ Γιατράκου, α.ἀ. 000489, 12 Μαρτ., 1825, Χηχρήστος Βούλγαρης πρὸς τοὺς στρατηγούς τοὺς εὑρισκομένους εἰς Μεσσηνιακὸν κόλπον. Ἐκθεσις Γεωρ. Γιατράκου κατωτέρω.

8. Ἀπ. Βακαλοπούλου, Ἱστορία τοῦ Νέου Ἑλληνισμοῦ, τ. ΣΤ΄, Θεσσαλονίκη 1982, σελ. 788-790, ὅπου καὶ βιβλιογραφία.

9. ΓΑΚ, Συλλογὴ Βλαχογιάννη, Ἐκτελεστικόν, φ. 9, 15 Μαρτ. 825, Καρατάσιος πρὸς Σεβαστὸν Σῶμα Ἐκτελεστικὸν προσκυνητικῶς. Ὁ Ἀναστάσιος Καρατάσος ἦ ΓεροΚαρατάσος ἐγεννήθη εἰς Δοβρὰ Βεροίας τὸ 1764. Προεπαναστατικῶς καὶ κατὰ τὴν ἐναρξιν τῆς Ἐπαναστάσεως ἔδρασεν εἰς περιοχὴν Βεροίας-Ναούσης. Μετὰ τὴν καταστροφὴν τῆς Ναούσης τὸ 1822, κατῆλθεν εἰς Νότιαν Ἑλλάδα καὶ συμμετέσχεν ἐνεργῶς εἰς τὸν Ἀγῶνα. Ἀπέθανε τὸ 1830 εἰς Ναύπακτον. Βλ. Δημ. Μισυρλῆ, Ἡ συμμετοχὴ τῆς Μακεδονίας εἰς τὸν ὑπὲρ ἐλευθερίας τῶν Ἑλλήνων ἱερὸν Ἀγῶνα τοῦ 1821, Θεσσαλονίκη 1937. Γεωρ. Χιονίδη, Σχεδιάγραμμα περὶ τοῦ (Γέρο)-Καρατάσου καὶ τῆς οικογενείας του, Μακεδονικά, τ. 9 (1969), σελ. 295-315. Ἀρ. Κωστοπούλου, Μορφές Μακεδόνων ἀγωνιστῶν τοῦ 21, Ἀθῆναι 1973, σελ. 55-68, ὅπου καὶ λοιπὴ βιβλιογραφία. Ἰωάν. Πετρώφ, Περίοδος κλεφτουριᾶ τῆς Μακεδονίας, εἰσαγωγὴ Γ. Χιονίδη, Θεσσαλονίκη 1972, σελ. 82-97. Γεωρ. Γαζῆ, Λεξικὸν τῆς Ἐπαναστάσεως, Ἡωάννινα 1972, σελ. 74-75.

10. Τὸ χωρίον Σχινόλακκα, (ἦ), ὅπου εἶχεν ὄχυρωθῆ ὁ Καρατάσος, ὑπάγεται εἰς τὸν δῆμον Πύλου (Νεόκαστρον) ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἀπέχει ΒΑ 1 ὦ. 30. Ἐχει ὑψόμετρον 150μ. κατὰ τὴν ἀπογραφή τῆς «Expédition Scientifique

de la Morée» τὸ 1830 εἶχε 4 οἰκογένειες. **Μ.** Χουλιαράκη, Γεωγραφική, διοικητική καὶ πληθυσμιακή ἐξέλιξις τῆς Ἑλλάδος 1821-1971, τ.Α Α/Ι Αθήναι 1973, σελ. 41. **Κατὰ** τὴν ἀπογραφὴν τοῦ 1971 εἶχε 108 κατοίκους.

11. Πράγματι, ὁ Καρατάσος εἶχεν ἐνισχύσει τὴν φρουρὰν Νεοκάστρου μὲ μικρὴ δύναμι, δύο ἡμέρες πρὶν δεχθῆ ὁ ἴδιος τὴν ἐπίθεσι, ὅπως πληροφορούμεθα ἀπὸ ἔγγραφα τῆς ἐποχῆς: ... εἰς τὰς 13 παρόντος ἔφθασε εἰς τὸ φρούριον ὁ ἐκλαμπρότατος κ. μπεϊζανδὲς Γεωργάκης μὲ 168 στρατιώτας καὶ ὁ κ. Γιάννης Βελέντζας τοῦ γενναίου Καρατάσου... **ΓΑΚ,** Ἐκτελεστικὸν φ. 72, 15 Μαρτ. 1825, ὁ ἔπαρχος Νεοκάστρου καὶ Μεθώνης Ἰ Κορφωιτάκης πρὸς Διοίκησιν. ... ἐδῶ ἐμβήκαν εἰς τὸ φρούριον διὰ θαλάσσης οἱ μπετζαντέδες Γεώργιος καὶ Ἰωάννης μὲ ἑκατὸν τόσους στρατιώτας καὶ κάποιος καπετὰν Γιάννης Βελέντζας μὲ μερικὸς στρατιώτας ἀπὸ τοῦ Καρατάσου. **ΓΑΚ,** Ἐκτελεστικόν, φ. 72, 16 Μαρτ. 1825, δημογέροντες Νεοκάστρου καὶ Μοθώνης πρὸς διοίκησιν. **Συγκεκριμένον** ἀριθμὸν μᾶς δίδει ὁ ὑπουργὸς Πολέμου Αναγνωσταρᾶς εἰς ἐπιστολὴν του πρὸς Γ. Κουντουριώτην τὴν 19 Μαρτ, 1825, **ΓΑΚ,** Βλαχογ., Ἐκτελ., φ. 9: ...καὶ 50 τοῦ Καρατάσιου. **Ὁ** ὄπλαρχηγὸς τοῦ Καρατάσου Ἰ. Βελέντζας κατήγετο ἀπὸ τὸν Ἀλμυρὸν τῆς Θεσσαλίας, βλ. Γεωρ. Γαζῆ, Λεξικὸν τῆς Ἐπαναστάσεως, σελ. 72-73.

12. Ἐνάτη ὥρα τοῦ ἰσχύοντος τότε μουσουλμανικοῦ συστήματος ὥρας, ἀντιστοιχεῖ μὲ 3 μ.μ. τοῦ ἰσχύοντος σήμερα συστήματος.

13. Σολδάτον, λογχοφόρον τυφέκιον διὰ τοῦ ὁποίου ἦσαν ὦπλισμένοι οἱ στρατιῶτες (Soldat) τοῦ Ἱμπραήμ.

14. Βλάση, χωρίον 4 χλμ. περίπου ΝΑ. Μανιακίου, βλ. σχεδιάγραμμα πίναξ ΙΗ'.

15. **ΓΑΚ,** Ἐκτελεστικὸν φ. 72. Διὰ τὸν Γεωργάκη Γιατράκον βλ. Κων. Κοτσώνη, Ἐκθεσις ἐκδουλεύσεων Ἡλία Ἰ. Γιατράκου, Λακωνικαὶ Σπουδαί, τ. ΣΤ' (1982), σελ. 162 κ. ἐξ., ὅπου καὶ βιβλιογραφία.

16. Ἀρχηγὸς εἶναι ὁ ἀδελφὸς τοῦ Γεωργάκη Γιατράκου Παναγιωτάκης, διὰ τὸν ὅποιον βλ. ὁμοίως Κ. Κοτσώνη, ἔνθ. ἀν.

17. Φουρτζί, Κρεμμύδια καὶ πέριξ, βλ. σχεδιάγραμμα πίναξ ΙΗ'.

18. Κατὰ τὸ σύγχρονον σύστημα ὥρας 1 μ.μ.

19. 6 μ.μ.

20. Ξενικὰ στρατεύματα νοοῦνται τὰ μὴ Πελοποννησιακά, Ρουμελιῶτες κλπ.

21. Κυπαρισσίας, καὶ γενικώτερα Τριφυλίας.

22. Ἀγιουτάντες (-ης), ὁ (ιταλ. *ajutante*), ὑπασπιστής,

23. Καλαμπρέζα, Καλοχώριον, βλ. σχεδιάγραμμα πίναξ ΙΗ'.

24. **ΓΑΚ,** Συλλογὴ Βλαχογιάννη, Ἐκτελεστικόν, φ. 9. **Ὁ** Ἀγγελῆς Γάτσος ἐγεννήθη εἰς τὴν περιοχὴν Ἐδέσεως καὶ ἔδρασεν ὡς ὄπλαρχηγὸς εἰς Μακεδονίαν. **Μετὰ** τὴν καταστροφὴν τῆς Ναούσης τὸ 1822 κατήλθεν εἰς τὴν Νότιον Ἑλλάδα καὶ συνέχισε συμμετέχων εἰς τὴν Ἐπανάστασιν. **Βλ.** Α. Μισυρλή, ἔνθ' ἀν, Ἰωάν. Βασδραβέλλη, Ὁ Ἀγώνας τοῦ 1821 στῆ Μακεδονία, Θεσσαλονίκη 1969, σελ. 19, 75-79, 84, 88-90, 95-96, 99, 108-109, 111-114, 118, ἔνθα καὶ λοιπὴ βιβλιογραφία.

25. Παιδεμένον, Φλεσιᾶς 4 χλμ. Β. Μανιακίου.

Παναγ. Γιατρίκος

Παναγιώτης Γιατρίκος. (1781-1851)

26. Ας, συντομογραφία τοῦ Ἀγγελῆς.

27. Διὰ τίς δυνάμεις τῶν ἐπιτεθέντων Αἰγυπτίων ἔχομεν τίς εἰδήσεις: Καν. Δεληγιάννη, Ἀπομνημονεύματα, τ. Β΄, Ἀθήναι 1957, σελ. 238, 7.000 πεζοὶ καὶ 1.000 ἵππεῖς, Σπ. Τρικούπη, Ἱστορία τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως, τ. Γ΄, ἐν Ἀθήναις 1888, σελ. 148, ἐν τάγμα Αἰγυπτίων. **Νικ.** Σπηλιάδου, Ἀπομνημονεύματα, τ. Β΄, Ἀθήναι 1972, σελ. 256, 2.000 πεζοὺς καὶ 300 ἵππεῖς, Ἀμβρ. Φραντζῆ, Ἐπιτομὴ τῆς Ἱστορίας τῆς ἀναγεννηθείσης Ἑλλάδος, φωτομηχανικὴ ἀνατύπωσις ἐκ τῆς α΄ ἐκδόσεως, Ἀθήνα 1975, σελ. 331, 5.000 ἐχθρῶν. **ΓΑΚ**, Ἐκτελ. φ. 72, 15 Μαρτ. 1825, Ἰ. Κορφιοτάκης ἐπαρχος Νεοκάστρου πρὸς Διοίκησιν: Σήμερον ἐπήγε μέρος τοῦ ἐχθροῦ δύο κολῶνες ἀπὸ 2 χιλιάδες μὲ τριακοσίους ἵππεῖς. **Ἐκροτήθη** πόλεμος μετὰ τοῦ Σ(τρατηγού) Καρατάσου.

28. Ἄλλες εἰδήσεις: Κ. Δεληγιάννη, Ἀπομνημ., τ. Β΄, σελ. 239, νεκροὶ 100. Ν. Σπηλιάδου, Ἀπομνημ., τ. Β΄, σελ. 256, νεκροὶ 500. **Α.** Φραντζῆ, Ἐπιτομὴ, τ. Β΄, σελ. 331, νεκροὶ 250. **ΓΑΚ** Ἐκτελ. φ. 72, 19 Μαρτ. 1825, Ὑπουργὸς Πολέμου Αναγνωσταρᾶς πρὸς Γ. Κουντουριώτην ... ἔπασαν ὑπὲρ τοὺς τριακοσίους Τούρκους. **Ἀντ.** Λιγνοῦ, Ἀρχεῖον Ὑδρας, τ. ΙΑ΄, ἐν Πειραιεῖ 1929, σελ. 79, φρούραρχος Νεοκάστρου Α. Σαχτούρης πρὸς Α. Μιαούλην, 19 Μαρτ. 1825. **Ο** γενναῖος Καρατάσος τὴν προχθὲς Κυριακὴ ἐκρότησε πόλεμον μὲ τοὺς ἐχθροὺς καὶ ἐσκότωσε ὑπὲρ τοὺς 200 καὶ ξεχωριστὰ λαβωμένους, καὶ ἔστειλε πέντε φορτῖα μπαγιονέττες εἰς τὴν Διοίκησιν. **Ἐφημ.** «Ὁ Φίλος τοῦ Νόμου», ἀριθ. 104/23 Μαρτ. 1825, σελ. 3, ... ἀφήσαντες εἰς τὸν τόπου 500 πτώματα καὶ λαβόντες μεθ' ἑαυτῶν πλῆθος λαβωμένων.

29. Μιχ. Οἰκονόμου, Ἱστορικὰ τῆς Ἑλληνικῆς Παλιγγενεσίας, φωτομηχανικὴ ἐπανέκδοσις ἐκ τῆς α΄ ἐκδόσεως, ἐπιμέλεια-εἰσαγωγή εὐρετήριον Ἰωάννας Γιανναροπούλου - Τ. Αθ. Γκριτσοπούλου, Ἀθήναι 1976, σελ. 501. Αθ. Γρηγοριάδου, Ἱστορικαὶ ἀλήθειαι, ἐν Ἀθήναις 1934, σελ. 161. **Κ.** Δεληγιάννη, Ἀπομν. τ. Β΄, σελ. 238. Α. Φραντζῆ, Ἐπιτομὴ, τ. Β΄, σελ. 331. **Νικ.** Κασομούλη, Ἐνθυμήματα στρατιωτικὰ τῆς Ἐπαναστάσεως τῶν Ἑλλήνων, τ. Β΄, Ἀθήναι 1940, σελ. 41. Ἐφημ. «Ὁ Φίλος τοῦ Νόμου», ἀριθ. 104/23 Μαρτ. 1825, σελ. 2.

30. Τὰ πυροβόλα ὄπλα τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἀγῶνος –τυφέκια, πιστόλια– ἦταν ἐμπροσθογεμῆ, δηλ. ἀπὸ τὸ στόμιον τῆς κάννης εἰσῆγγο ἢ πυρίτις καὶ μετὰ τὸ βλήμα, πού ὠθοῦντο εἰς τὸ βάθος τῆς κάννης. **Ἐκεῖ** ὑπῆρχεν ὀπὴ μεταδόσεως τοῦ πυρός, πού ἔθετεν εἰς ἐπικοινωνίαν τὸ γέμισμα τῆς κάννης μὲ μικρὴ ποσότητα ἐναυσματικῆς πυρίτιδος, τῆς ὀνομαζομένης ἀγιζότης (τουρκ. agız otu), πού ἐτοποθετεῖτο εἰς κατάλληλον ὑποδοχὴν εἰς τὸ ἐξωτερικὸν τῆς κάννης. **Μὲ** τὴν πίεσιν τῆς σκανδάλης ἀπληθευθρώνετο ἢ σφύρα (κόκκορας, λύκος), κτυποῦσε τὸν πυρόλιθο (τσακμακόπετρα) καὶ δημιουργοῦσε σπινθῆρες. **Οἱ** σπινθῆρες πυροδοτοῦσαν τὴν ἀγιζότη, ἢ ὁποῖα μετέδιδε τὸ πῦρ διὰ τῆς ὀπῆς εἰς τὸ γέμισμα μέσα εἰς τὴν κάννην, πού ἀνεφλέγετο μὲ τὴν σειρὰν του καὶ προκαλοῦσε τὴν ἐκπυρσοκρότησιν. **Ἐὰν** ὁμως ἡ ἐναυσματικὴ πυρίτις –ἢ ἀγιζότη– ὑγραίνετο ἀπὸ βροχὴν, ὅπως εἰς τὴν περίπτωσίν μας, ἢ ἄλλην αἰτίαν, δὲν ἀνεφλέγετο ἀπὸ τοὺς σπινθῆρες τοῦ πυρολίθου καὶ τὸ ὄπλον δὲν ἐκπυρσοκρατοῦσε.

31. Δὲν γνωρίζομεν ἀκριβῶς τὴν δύναμιν τῶν ἑλληνικῶν σωμάτων. **Κατὰ** προσέγγισιν πρέπει νὰ ὑπολογίζωμεν ὅτι κάθε ἀρχηγὸς –ὀνομαζόμενος τότε στρατηγός– εἶχε περὶ τοὺς 100 στρατιώτες, σύμφωνα μὲ μαρτυ-

ρίαν Νικ. Γεωργακοπούλου εις ἐπιστολήν πρὸς Θ. Σκορδάκη, ΓΑΚ, Συλλογὴ Βλαχογιάννη, Ἐκτελεστικόν, φ. 9, 18 Μαρτ, 1825: ... ἔχοντες μόνον ἑκατὸν κάθε στρατηγός.

32. ΓΑΚ, Βλαχογιάννη, Ἐκτελεστικόν, φ. 9, 17 Μαρτ. 1825, ὁ ἔπαρχος Ἀνδρουῆς Μ. Πάγκαλος πρὸς πρόεδρον Ἐκτελεστικοῦ: Ἐχθὲς (τὸ ὀρθὸν προχθὲς) ἐκροτήθη πόλεμος ὅστις ἐβάσταξεν ἕως ὅπου ἄρχισεν ἡ βροχὴ, καὶ βρέχοντας ἐσκορπίσθησαν τὰ στρατεύματα τόσον τὰ ἐδικὰ μίας, ὅσον καὶ τὰ ἐχθρικά. Ὁ Καρατάσιος μόνον ἐκλείσθη κατὰ τὴν Γιάλοβαν εἰς ἓν μέρος Σκινόλακκα ὀνομαζόμενον μὲ 200 Ἕλληνας καὶ ἐσκότωσεν περὶ τοὺς 500 ἀραπάδες, πιάνοντας καὶ τρεῖς ζωντανούς, παίροντας καὶ ἄρματα ἐχθρικά μὲ μπαγιονέττες ὑπὲρ τὰ 200 ζευγάρια καὶ ἐβγήκεν ἀβλαβής. Ἀὐτὰ τὰ ἄρματα ἦλθαν εἰς τὰ χωρία τῆς ἐπαρχίας ταύτης καὶ τὰ εἶδομεν ὀφθαλμοφανῶς.

33. Τὸ στράτευμα τοῦ Καρατάσιου ἐσύγκειτο ἀπὸ τὰ σώματα τῶν Κασσανδρινῶν, τῶν Μαντεμοχωρισίων, τῆς ἐπαρχίας τοῦ Βεροῖας Μακεδόνας καὶ ἀπὸ Ὀλυμπίους. Ν. Κασομούλη Ἐνθυμήματα, τ. Β', σελ. 41.

34. «Ἐφημερίς Ἀθηνῶν», ἀριθ. 53/7 Ἀπρ. 1825, σελ. 4. «Ἑλληνικὰ Χρονικά», ἀριθ. 25 Α/28 Μαρτ, 1825, σελ. 3-4, «Ὁ Φίλος τοῦ Νόμου», ἀριθ. 104/23 Μαρτ. 1825, σελ. 2-3.

35. Κων. Κοτσώνη, Απόβασις τοῦ Ἱμπραήμ εἰς Μεθώνην, σελ. 362. Τοῦ ἰδίου, Εἰσβολὴ τοῦ Ἱμπραήμ εἰς Γορτυνίαν (Ἰούλιος 1825), Γορτυνιακὰ τ. Β', Ἀθήναι 1978, σελ. 214-215. Τοῦ ἰδίου, Ἐπιδρομαὶ Τουρκοαιγυπτίων εἰς Ὀλυμπίαν, (Μάϊος 1826), Πρακτικὰ τοῦ Α' Συνεδρίου Ἡλειακῶν Σπουδῶν, Ἀθήναι 1980, σελ. 107.